

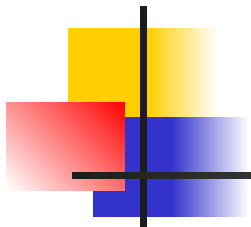
ВСТУП. СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ КУЛЬТУРИ

Лекція 1

Доц. Бадєєва Л.І.

Факультет навчання іноземних громадян,
кафедра українознавства, ХНУРЕ

Мета і завдання

- Розкрити поняття та сутність культури,
- аналізувати функції, структуру та типологію культури;
- охарактеризувати українську культуру;
- ознайомитися з періодизацією історії української культури.

План

- 1. Вступ. Предмет, мета і завдання курсу «Історія української культури в контексті світової».
- 2. Поняття та сутність культури.
- 3. Функції, структура й типологія культури.
- 4. Характеристика української культури, періодизація, джерельна база.

ВСТУП

- Глибокий гуманістичний зміст української культури, її значення для творчого самоусвідомлення багатьох поколінь українського народу в національному саморозвитку та світовій цивілізації зумовили об'єктивне перетворення її на цілісну систему духовного світу українців.

ВСТУП

- «Українська культура як цілісна система»:
- по-перше, українську культуру сьогодні слід розглядати як єдине ціле, витворене в галузі матеріального і духовного виробництва генієм нашого народу як у материковій частині, так і за її межами;

ВСТУП

- по-друге, цілісна система культури включає в себе об'єктивну оцінку ідейно-протилежних течій і напрямів у ній.

ВСТУП

- по-третє, відмова від підходу до вивчення української культури як замкнутого соціального організму.

ВСТУП

- по-четверте, об'єктивно спричинена нерівномірність розвитку культури, відсутність прямолінійного, одночасного прогресу всіх її видів, галузей і напрямків не можуть слугувати обґрунтуванням надання переваги у вивченні та аналізові тієї чи іншої її складової.

ВСТУП

- по-п'яте, цілісний підхід до культури передбачає такий її аналіз, коли до уваги однаковою мірою береться безперервність її розвитку, всі його періоди.

ВСТУП

- Історія культури України - це наука про зародження, становлення, розвиток та сучасний стан духовної культури українського народу.

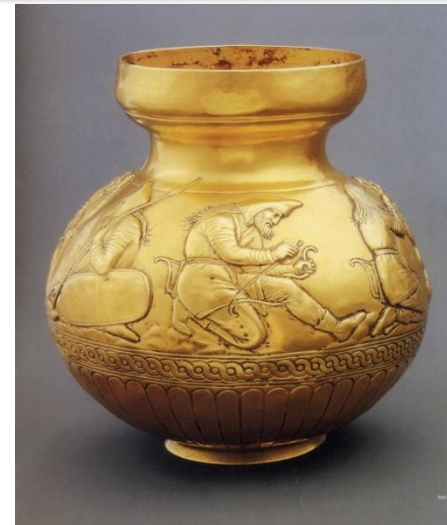

Література

- 1.Абрамович С. Д. Світова та українська культура / С. Д. Абрамович. – Львів: Світ, 2004. – С. 260–267, 271–284.
- 2.Кордон М. В. Історія української культури: навч. посібник / М. В. Кордон. – Львів: Магнолія, 2011. – С. 24–57.
- 3.Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За заг. ред. А. В. Яртися, С. М. Шендрика, С. О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – С.272–287.
- 4.Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 1999. – С. 38–55, 92–102, 104–119.
- 5. Чорна Н.В. Історія української культури: навч. посібн. / Н.В. Чорна, Г.М. Горячковська. – Х.: ХНУРЕ, 2012. – С. 6- 44.
- 6. Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібн. / В.М. Шейко, В.Я.Білоцерківський. –К.: Знання, 2009. – С. 29-39.

Поняття та сутність культури

Термін «культура» вперше зустрічається в античному світі. Його початкове значення – обробка ґрунту, внесення людиною змін у природу. Стосовно духовного життя людини цей термін уперше вжив Цицерон у 45 р. до н. е.

Поняття та сутність культури

- Культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством за час свого існування.

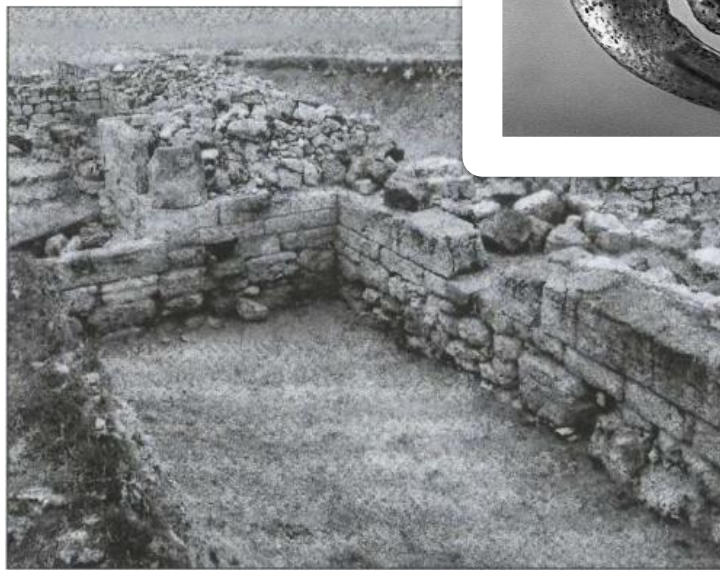

Поняття та сутність культури

- три основні підходи щодо з'ясування сутності культури:
 - - антропологічний
 - - соціальний
 - - філософський

Поняття та сутність культури

Культуру прийнято поділяти на матеріальну та духовну.

Поняття та сутність культури

- Духовну культуру поділяють на дві сфери:
 - 1) духовні якості людини і діяльність по їх реалізації;
 - 2) духовні цінності.

Поняття та сутність культури

- До структурних елементів духовної культури відносять:
 - - інтелектуальні;
 - - естетичні;
 - - етичні (мораль);
 - - соціальні;
 - - релігійні.

Періодизація української культури

- 1. Матеріальна і духовна культура слов'янського світу 1 тис.н.е.
- 2. Культура Київської Русі.
- 3. Українська культура пізнього середньовіччя та початку нового часу (др. пол. XIII - серед. XVII ст.)
- 4. К-ра козацько-гетьманської держави (II пол. XVII-XVIII ст.)
- 5. Українське національно-культурне відродження (к. XVIII – поч. XX ст.)
- 6. Українське відродження 1920-х рр. Культурні процеси в Радянській Україні та діаспорі.
- 7. Українська культура на межі XX - XXI ст.

Функції, структура й типологія культури

Функції культури розкривають ту роль, що вона відіграє в житті суспільства:

- 1 людинотворча
- 2 суспільно-перетворююча
- 3 етноформуюча та етнозахисна
- 4 пізнавальна функція
- 5 інтегративна

Функції, структура й типологія культури

- 6. Семіотична
- 7. Комунікативна
- 8. Регулятивна
- 9. Ціннісна
- 10. Соціальна

Функції, структура й типологія культури

- 11. Емоційно-естетична
- 12. Рекреативна
- 13. Виховна
- 14. Діагностична та прогностична функція

Функції, структура й типологія культури

- Структура — означає порядок, будова, зв'язок. Структурний аналіз культури передбачає виокремлення певних типів, видів та форм культури за різними критеріями.

Функції, структура й типологія культури

- Під типологією в сучасній науці розуміють процес, шляхом якого система поділяється на відносно простіші підсистеми (елементи). Типологію культури здійснюють на основі світоглядного, формаційного, локального, перехідного чи історичного принципів.

Функції, структура й типологія культури

- I. За формою людської діяльності культуру поділяють на матеріальну та духовну.
- Матеріальна культура – це сукупність предметів, пристроїв, споруд, тобто штучно створений людиною предметний світ .

Функції, структура й типологія культури

- Духовна культура охоплює усі сфери духовної діяльності людини: релігію, філософію, освіту, науку, право, мораль, політику, літературу.

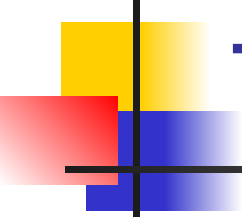
Функції, структура й типологія культури

- II. За етнічним чинником та вагомістю культуру поділяють на світову, загальнолюдську, етнічну, національну.

Функції, структура й типологія культури

- Світова культура — це синтез досягнень культур усіх націй і народів.
- Загальнолюдська культура — це культура, вироблена людством протягом усієї історії його існування. Вона ґрунтується на загальнолюдських цінностях — істині, добрі, красі, справедливості, захисту прав особистості, гуманізмі.

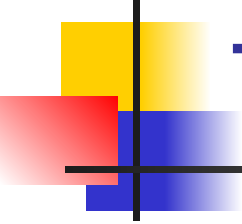

Функції, структура й типологія культури

- Національна культура — продукт матеріальної та духовної праці певної нації.
- Етнічна культура — вікова, сучасна й архаїчна, культура певного етносу, база національної культури

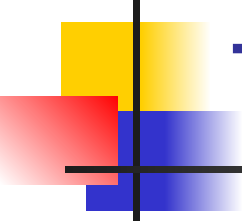
Функції, структура й типологія культури

- III. За протиставленням до пануючої (домінуючої) культури виділяють такі види: домінуюча (загальнонаціональна), субкультура й контркультура.

Функції, структура й типологія культури

- Субкультура – сукупність культурних зразків, тісно пов'язаних з домінантною культурою і в той же час відмінних від неї.

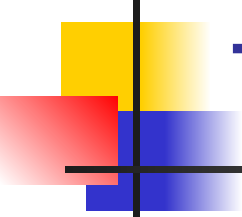
Функції, структура й типологія культури

- Контркультура — в широкому значенні напрям розвитку культури, який різко відрізняється від пануючої, протистоїть «офіційній» традиційній культурі, будь-які форми девіантної поведінки.

Функції, структура й типологія культури

- IV. За рівнем майстерності й типом аудиторії виділяють елітарну, масову й народну культуру (фольклор).

Функції, структура й типологія культури

- V. За співвідношенням традиційного і новаторського в культурі, вона поділяється на традиційну (закриту) та нетрадиційну (відкриту)
- Традиційна культура – це культура, яку регулюють звичаї, традиції, настанови.

Функції, структура й типологія культури

- VI. За приналежністю до історичних епох:
 - 1) первісна культура; 2) культура цивілізацій Стародавнього сходу;
 - 3) антична культура; 4) середньовічна культура; 5) культура епохи Відродження; 6) культура Нового часу;
 - 7) культура сучасної епохи.

Функції, структура й типологія культури

- VII. За регіональною приналежністю:
культура Сходу, культура Заходу,
середземноморська культура,
латиноамериканська культура.

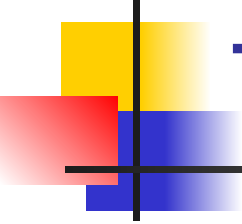
Функції, структура й типологія культури

- VIII. За конфесійним принципом виділяють такі типи культур: конфуціансько-даосизька, індо-буддійська, ісламська, християнська (католицька, православна, греко-католицька, протестантська).

Функції, структура й типологія культури

- IX. За господарським ладом – культура мисливців і збирачів; культура хліборобів; культура скотарів; промислова (індустріальна) культура

Функції, структура й типологія культури

- Х. За сферою суспільної діяльності - виробнича, політична, педагогічна, екологічна тощо.

Характеристика української культури

- Народ (гр. етнос) – це історична спільність людей, яка склалася на певній території та володіє стабільними особливостями мови, культури.

Характеристика української культури

- Існує кілька теорій етногенезу українського народу:
- 1) теорія «споконвічності» – українці існують стільки, скільки взагалі існує людина сучасного типу, тобто від 30 – 40 тис. до 2 – 3 млн. років.

Характеристика української культури

- 2) теорія автохтонності (М. Грушевський), згідно з якою українці походять від племен антів, які мешкали в лісостепах України у V—VI ст.

Характеристика української культури

- 3) ідеологічна теорія «єдиної колиски» (яка була загальноприйнятою в СРСР у 30–80-ті рр. ХХ ст.) про зародження і розвиток трьох братніх слов'янських народів з єдиної давньоруської народності в ІХ — Х ст.

Характеристика української культури

- 4) теорія «незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів», тобто українців, росіян, білорусів, яка набула поширення останнім часом.

Характеристика української культури

- З історико-етнографічної точки зору українська культура є гетерогенною, на території України можна виділити такі культурно-історичні зони:
 - 1. Центральний регіон;
 - 2. Північний регіон;
 - 3. Західний;
 - 4. Південний.

Періодизація української культури

- 1. Матеріальна і духовна культура слов'янського світу 1 тис.н.е.
- 2. Культура Київської Русі.
- 3. Українська культура пізнього середньовіччя та початку нового часу (др. пол. XIII - серед. XVII ст.)
- 4. К-ра козацько-гетьманської держави (II пол. XVII-XVIII ст.)

Періодизація української культури

- 5. Українське національно-культурне відродження (к. XVIII – поч. XX ст.)
- 6. Українське відродження 1920-х рр. Культурні процеси в Радянській Україні та діаспорі.
- 7. Українська культура на межі XX - XXI ст.

Джерела вивчення культури

- 1) пам'ятки духовної культури, зафіксовані в усній формі;
- 2) незліченні пам'ятки матеріальної культури;
- 3) писемні джерела;
- 4) живопис.
-

Література

- 1.Абрамович С. Д. Світова та українська культура / С. Д. Абрамович. – Львів: Світ, 2004. – С. 260–267, 271–284.
- 2.Кордон М. В. Історія української культури: навч. посібник / М. В. Кордон. – Львів: Магнолія, 2011. – С. 24–57.
- 3.Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За заг. ред. А. В. Яртися, С. М. Шендрика, С. О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – С.272–287.
- 4.Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 1999. – С. 38–55, 92–102, 104–119.
- 5. Чорна Н.В. Історія української культури: навч. посібн. / Н.В. Чорна, Г.М. Горячковська. – Х.: ХНУРЕ, 2012. – С. 6- 44.
- 6. Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібн. / В.М. Шейко, В.Я.Білоцерківський. –К.: Знання, 2009. – С. 29-39.